

Zmapování pracovních a finančních podmínek v českém audiovizuálním překladu

Výsledky dotazníkového šetření

Jednota tlumočnicků a překladatelů, Audiovizuální sekce

OBSAH

ÚVOD	1
RESPONDENTI	2
PRACOVNÍ PODMÍNKY	3
FINANČNÍ PODMÍNKY	6
TECHNOLOGIE	8
CELKOVÁ SITUACE	8
ZÁVĚR	10

ÚVOD

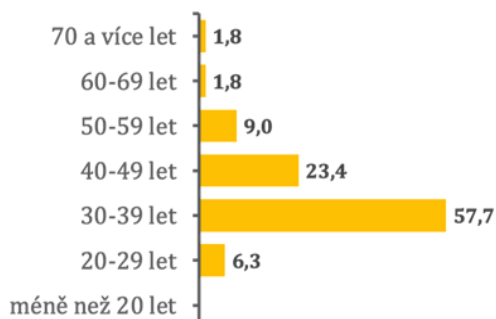
Vážení čtenáři,

představujeme vám výsledky dotazníkového šetření mezi audiovizuálními překladateli, které jsme v Audiovizuální sekci JTP ve spolupráci s pracovní skupinou sociologa Petra Mezihoráka prováděli od poloviny června do poloviny srpna 2025. Na celkem 73 otázek odpovědělo 111 respondentů. O rozeslání jsme požádali profesní organizace i tematicky zaměřené skupiny na sociálních sítích a respondenti se do šetření zapojili na základě dobrovolnosti. Jelikož nemáme žádná data o tom, kolik překladatelů se v Česku audiovizuálnímu překladu (dále AV překladu) věnuje, nedokážeme říct, zda se nám podařilo oslovit dostatečně velký vzorek. Výsledné údaje však považujeme za důležité, jelikož se jedná o vůbec první data, která k situaci na českém audiovizuálním trhu máme.

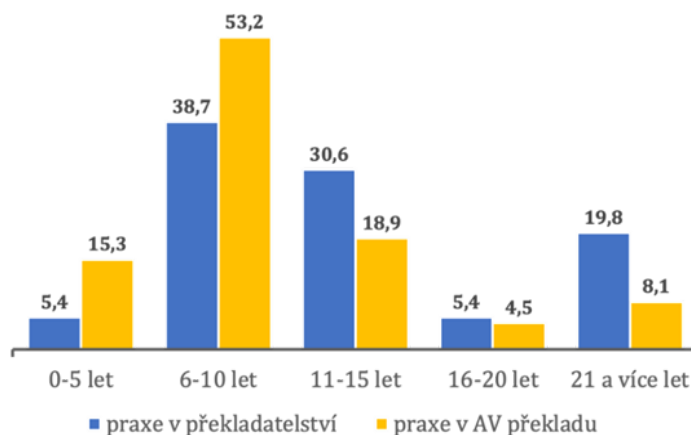
Naším cílem bylo především zjistit, jaké činnosti překladatelé v audiovizuálním překladu vykonávají, v jakých cenových hladinách se pohybují překladatelské sazby a zda je aktuální situace v kombinaci s pracovní zátěží trvale udržitelná. Dále jsme zjišťovali, zda překladatelé vyjednávají o podmínkách, zda jsou členy profesních organizací, zda využívají strojový automatický překlad, zda jsou se svou profesí obecně spokojeni a jak vidí její budoucnost.

RESPONDENTI

Graf č. 1: Věková struktura osloveného vzorku, v %

Graf č. 2: Délka praxe v překladatelství a praxe v AV překladu, v %

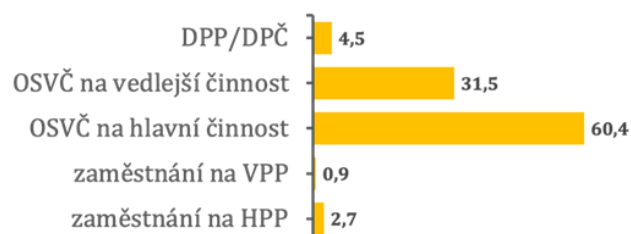

Naprostá většina odpovídajících spadá do věkové kategorie 30–49 let a má ukončené vysokoškolské vzdělání. Překladatelství se věnuje déle než šest let a přeložila stovky AV děl. Ze dvou třetin jde o respondentky ženského pohlaví. Pouze minimum respondentů překládá po dobu kratší než pět let.

Překládá se primárně z angličtiny do češtiny. Polovina respondentů ročně zpracuje nanejvýš 1 500 minut AV materiálu, což znamená zhruba jeden celovečerní film měsíčně. Pro tyto respondenty tudíž AV překlad představuje přívýdělek k jiné hlavní činnosti. Téměř tři čtvrtiny respondentů naproti tomu přeloží za rok až 5 000 minut AV materiálu, což představuje plné pracovní vytížení (21 přeložených minut denně při 20 pracovních dnech v měsíci), navzdory tomu i u této skupiny průměrný měsíční výdělek spadá do částky 10 000 Kč.

PRACOVNÍ PODMÍNKY

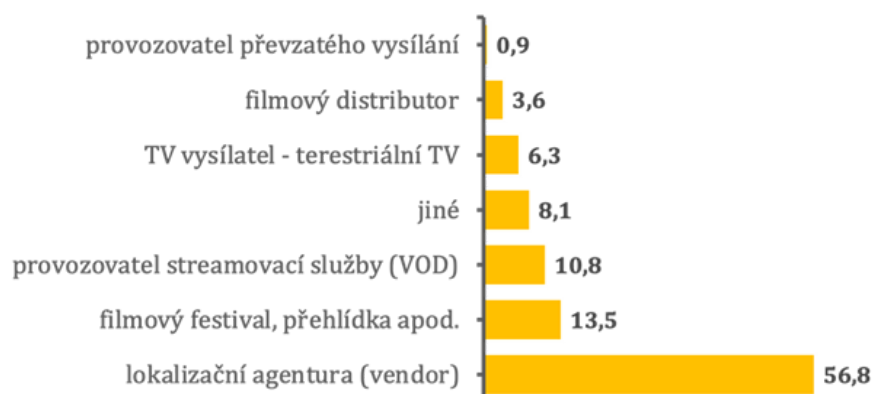
Graf č. 3: Právní forma zaměstnávání v prostředí AV překladatelství, v %

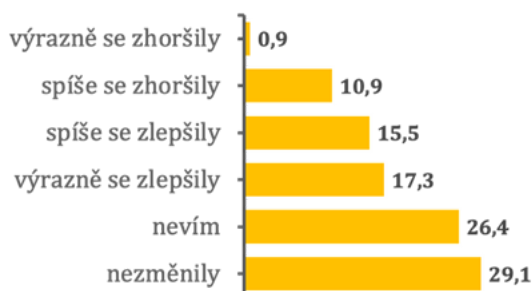
Graf č. 4: Nejčastěji překládaný typ AV díla, v %

Graf č. 5: Zadavatelé zakázek pro AV překlad, v %

Graf č. 6: Změna podmínek pro práci v AV překladu s nástupem VOD platforem, v %

Téměř všichni oslovení překladatelé pracují jako OSVČ, avšak pro necelou polovinu z nich je AV překlad pouze doplňujícím zdrojem příjmu. Primárními zdroji příjmu jsou pro ně jiné překlady, tlumočení, podnikání mimo obor a pro pětinu je to dokonce zaměstnání nesouvisející s překladatelstvím.

Naprostá většina respondentů titulky překládá, nadpoloviční většina je i časuje. 26 % osob tvoří skryté titulky a více než třetina překládá také dabing. Při dabingových překladech je běžné, že překladatel svou práci ani svůj výstup s nikým dalším nekonzultuje, u titulků je naopak téměř pravidlem, že práci s dalšími aktéry konzultuje. Téměř tři čtvrtiny překladatelů dostávají zpětnou vazbu na svou práci pouze občas.

Téměř dvě třetiny zakázek na českém trhu přicházejí od zahraničních zprostředkovatelů (agentur) a tyto často představují výlučný nebo většinový zdroj zakázek. Překladatelé v AV překladu pracují pro nanejvýš 5 klientů a při práci pro různé zadavatele nejčastěji vnímají rozdíl ve výši sazeb a v termínech.

Reakce na příchod streamovacích platforem na český trh jsou veskrze pozitivní, jelikož práce je nyní obecně víc než dříve a je možné žít se výlučně AV překladem. Část respondentů do oboru pronikla právě s nástupem těchto platforem, jejichž sazby byly zřejmě navíc vyšší než dosavadní tuzemské. Avšak s velkou poptávkou po titulcích a dabingu se profese otevřela i amatérům a agenturám nabízejícím dumpingové honoráře a do procesů vstoupily různé nešvary jako překlad přes třetí jazyk, vysoká čtecí rychlost nebo nevyhovující způsoby zadávání zakázek.

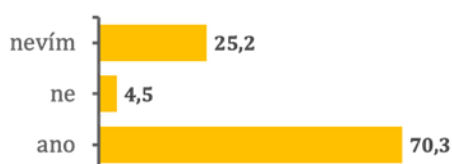
Graf č. 7: Četnost práce o víkendech a během státních svátků, v %

Graf č. 8: Kontakty s dalšími AV překladateli, v %

Graf č. 9: Postoje překladatelů ke kolektivní smlouvě, v %

Přístup k pracovní době je typický pro OSVČ, kdy si téměř polovina překladatelů vynahrazuje víkendovou práci jiným volnem. Ovšem pětina překladatelů pracuje prakticky bez přestávek. Mimo překlady se musí věnovat i neplacené administrativní práci, která obvykle zabere nanejvýš dvě hodiny týdně. Téměř všichni překladatelé se také stále vzdělávají v oboru i mimo něj.

Necelá polovina respondentů je členem profesní organizace, nejčastěji JTP (27 %), a tyto organizace jen zřídka využívají pro kontakt s dalšími AV překladateli. Nejčastěji jsou s kolegy v kontaktu přes projekty a neformálně.

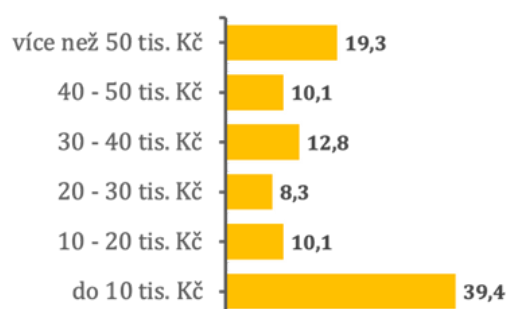
Obvyklou praxí v oboru je podpis smlouvy o mlčenlivosti (NDA, non-disclosure agreement), uvádění autorství, možnost stahování a archivace překladů i možnost uvádět svá díla v CV či na své webové prezentaci. Deset procent respondentů však uvedlo, že své překlady nesmí uvádět ve webové prezentaci, v životopisu ani na sociálních sítích.

Je diskutabilní, jak dobré povědomí panuje o problematice autorských práv. Pětina všech oslovených nezná agenturu Dilia a pouze 15 % u ní některé své překlady evidují. To může souviset s tím, že náhradní odměny se netýkají autorských děl dostupných prostřednictvím streamovacích platforem (VOD). Přes ⅔ respondentů by přesto souhlasily s kolektivní smlouvou platnou pro všechny profesionály v oboru, která by upravovala také minimální sazby pro AV překlad.

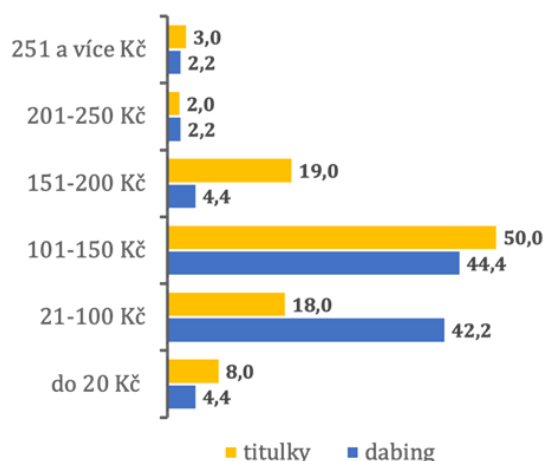
Petr Mezihorák uvádí: „Většina autorek a autorů překladů o ceně své práce nevyjednává, což vede k deformaci ohodnocení na dlouhodobě těžko udržitelné hodnoty. I pomocí doložek o mlčenlivosti bylo a je aktivně bráněno, aby překladatelé o svých pracovních podmínkách otevřeně hovořili, a tak získávali důležité informace k tomu, aby o nich mohli poučeně vůbec vyjednávat. Doložka o mlčenlivosti týkající se odměny za práci je z právního hlediska velmi problematickou, v současnosti již potenciálně nelegální praktikou, protože od roku 2025 nabyla účinnosti novela zákoníku práce, která zakazuje zaměstnavatelům bránit zaměstnancům v informování o platech a odměnách. Otázkou je, jak to interpretovat u OSVČ, ale domnívám se, že transparentní odměňování by postupně i skrz kolektivní sdružování vedlo k posílení překladatelů ve vyjednávání s obecně mnohem silnějšími protistranami.“

FINANČNÍ PODMÍNKY

Graf č. 10: Výše hrubého měsíčního příjmu z překladu AV děl, v %

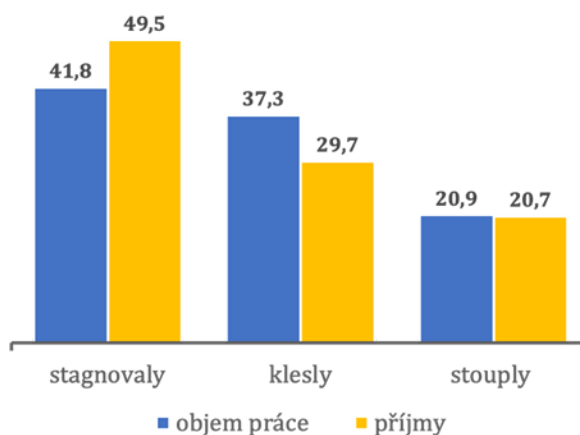
Graf č. 11: Sazby za překlad minuty titulků/dabingu pro AV dílo, v %

Jelikož většina respondentů má AV překlad jako přivýdělek, jejich měsíční příjem z překladu AV děl dosahuje maximálně 10 000 Kč. Nejvyšších příjmů dosahují ti, kteří překládají na plný úvazek a mají největší objemy prací.

AV překlad se nejčastěji účtuje za minutu díla. Titulky jsou finančně lépe hodnoceny než dabing, u něhož se málokdy překoná hranice 150 Kč/minutu a téměř polovina sazeb nepřekoná ani 100 Kč/minutu. Někteří překladatelé dokonce účtují méně než 20 Kč/minutu. Pouze minimum překladatelů mívá sazbu vyšší než 200 Kč/minutu. Není navíc běžnou praxí o sazbách vyjednávat, a pokud už překladatelé vyjednávají, nebývají vždy úspěšní. Příplatky se nejčastěji dávají za expresní překlad a chybějící dialogové listiny. Příplatek za náročnost nebo za méně obvyklý jazyk je okrajový jev.

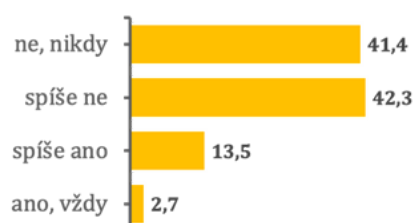
Graf č. 12: Příjmy a objem práce z překladu AV děl za poslední rok, v %

Za rok 2024 překladatelé nevnímají jednoznačný úbytek zakázek. Většina respondentů nezaznamenala problém s pozdním proplácením, a pokud ano, šlo převážně o zahraniční klienty. Polovina překladatelů svůj přístup k práci v souvislosti s inflací nemění, druhá polovina se snaží vyjednávat vyšší sazby nebo pracuje více. Inflace přináší i další negativní efekty, třeba že překladatelé méně placené zakázky vůbec nepřijímají, hledají jiný obor nebo nepracují tak pečlivě.

TECHNOLOGIE

Graf č. 13: Využití strojového překladu při AV překládání, v %

Třetině respondentů strojový překlad práci částečně usnadňuje, ostatní ho z většiny nevyužívají, nebo ho mají k dispozici, ale mažou ho a přepisují vlastním překladem. Málokterý překladatel ho v AV překládání využívá. Pouze 15 % překladatelů byla u klienta snížena v důsledku zavedení strojového překladu sazba, ostatní s tím nemají zkušenost. Někteří v komentářích uvádějí, že dostávají téměř výlučně nabídky na posteditace strojových překladů, které odmítají.

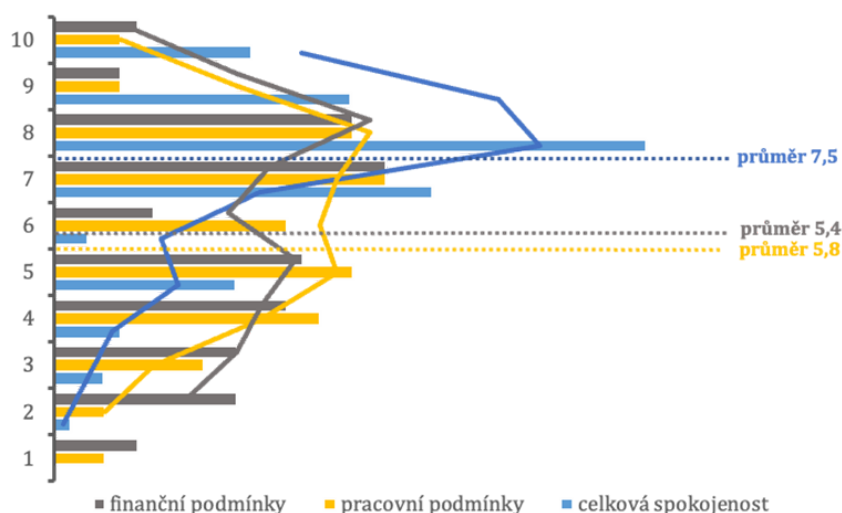
Pro zpracování titulků a dabingu neexistuje jedna převládající platforma. Větší polovina pracuje online, 41 % offline. Pracovní programy poskytuje nejčastěji klient či zadavatel, jedna třetina respondentů využívá programy zdarma. U titulků se nejčastěji využívá program dodaný klientem (55 %) a následuje Subtitle Edit (25 %). Až 80 % překladatelů při práci s titulky upravuje i časování. U dabingu se nejčastěji využívá kombinace přehrávače a textového editoru (66 %) a dále program dodaný klientem.

CELKOVÁ SITUACE

Graf č. 14: Postoje oslovených překladatelů ke své profesi, v %

Graf č. 15: Spokojenost oslovených překladatelů se svou profesí, dosažené průměry

Obor AV překladu je pro respondenty srdcová záležitost a práce, která je baví. Celkově jsou spokojeni, zajímavost a pestrost oboru zřejmě vyrovnává neuspokojivé pracovní a finanční podmínky. Míra obecné spokojenosti je nejvyšší u osob s větší délkou praxe a vyšším příjmem. Nejkritičtěji se vyjádřily osoby nejmladší a s nejnižším příjmem.

Podle naprosté většiny překladatelů se podmínky v AV překladu příliš nemění, ale zároveň vnímají technologické změny s pocitem ohrožení a mají o obor obavu. Třetina dokonce předpovídá zánik své profese. Polovina překladatelů je naopak smířlivější a předpokládá, že jejich profese nezanikne. O změně profese reálně uvažuje 40 % oslovených překladatelů, z toho dvě třetiny už podnikají konkrétní kroky.

ZÁVĚR

Zjistili jsme, že české prostředí audiovizuálního překladu je sice dynamické a do velké míry globalizované, ale nestabilní. AV překlad obvykle představuje pouze doplňkový zdroj příjmu a ne primární pracovní zaměření; kvůli nízkým sazbám se většina překladatelů nevěnuje oboru naplno a v oboru je vysoká fluktuace. Pracovní režim překladatelů je velmi flexibilní a společně s tlakem na sazby a termíny přispívá ke stresovosti oboru, v němž ekonomické ohodnocení zaostává za náročností práce.

Velká část překladatelů vnímá v souvislosti se strojovým překladem ohrožení, avšak práci založenou na strojových výstupech kvůli jejich špatné kvalitě odmítá. Rozpor mezi radostí z práce a finančním ohodnocením vede mnoho překladatelů k úvahám o změně oboru. Velké mezery jsou ve spojování překladatelů do organizací, které by byly schopny vyjednávat i s velkými hráči na trhu a dokázaly by překladatelům poskytovat pracovněprávní ochranu.